

Datum van inontvangstneming : 02/05/2018

Zaak C-215/18**Verzoek om een prejudiciële beslissing****Datum van indiening:**

26 maart 2018

Verwijzende rechter:

Obvodní soud pro Prahu 8 (Tsjechië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

25 januari 2018

Verzoekende partij:

[omissis]

Verwerende partij:

Primera Air Scandinavia

[omissis]

BESCHIKKING

De Obvodní soud pro Prahu 8 (rechter voor de stad Praag [stadsdeel 8], Tsjechië) heeft vastgesteld [omissis] in de zaak van de [omissis] [omissis] **de verzoekende partij**, [omissis] wonende te [omissis] Praag [omissis], tegen: **Primera Air Scandinavia, de verwerende partij**, gevestigd te [omissis] Kopenhagen, Denemarken, **betreffende de betaling van EUR 400 met aanhorigheden**,

[omissis]

[omissis] **Op grond van artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verzoekt de Obvodní soud pro Prahu 8 het Hof van Justitie van de Europese Unie om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:**

„1) **Bestond er een contractuele relatie tussen verzoekster en verweerster in de zin van artikel 5, lid 1, van verordening nr. 44/2001 [van de Raad] betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en**

de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, hoewel er geen overeenkomst was afgesloten tussen verzoekster en verweerster en de vlucht deel uitmaakte van een dienstenpakket dat werd geleverd op basis van een overeenkomst tussen verzoekster en een derde partij (reisbureau)?

2) Kan die relatie worden gekwalificeerd als een consumentenrelatie overeenkomstig afdeling 4, artikelen 15 tot en met 17 van verordening nr. 44/2001 [van de Raad] betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken?

3) Kan er een vordering worden ingesteld tegen verweerster op grond van een recht dat voortvloeit uit verordening [(EG)] nr. 261/2004 [van het Europees Parlement en de Raad] van 11 februari 2004 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels inzake compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten en tot intrekking van verordening (EEG) nr. 295/91?”

Motivering

Verzoekster vordert een bedrag van EUR 400 van verweerster, vermeerderd met de wettelijke vertragingsrente vanaf 10 augustus 2013 tot de volledige uitbetaling van de oorspronkelijke vordering, overeenkomstig verordening (EG) nr. 861/2007 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen, zoals aangegeven op het vorderingsformulier A van het gerecht dat verzoekster overeenkomstig artikel 4, lid 1, van die verordening heeft ingediend.

In een daaropvolgende vordering van 10 oktober 2013 die het gerecht op dezelfde dag heeft ontvangen, heeft verzoekster haar oorspronkelijke vordering gewijzigd en een nieuwe aanvraag ingediend. In die vordering geeft zij aan dat zij een staatsburger is van Tsjechië en dat verweerster een bedrijf is dat in Denemarken is gevestigd, met luchtvervoer als bedrijfsactiviteit. Zij beschikte over een geldige reservering voor vlucht nummer PF 132, door verweerster uitgevoerd van Praag naar Keflavik, waarvan het vertrek was gepland op 25 april 2013 om 12.40 uur. De vlucht had een vertraging opgelopen van meer dan vier uur na de geplande vertrektijd, ten gevolge waarvan verzoekster recht had op financiële compensatie ten belope van EUR 400 krachtens artikel 6, lid 1, juncto artikel 7 van verordening (EG) nr. 261/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 11 februari 2004 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels inzake compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering [OR 2] en annulering of langdurige vertraging van vluchten en tot intrekking van verordening (EEG) nr. 295/91, zoals gewijzigd (hierna: „de verordening”) en in overeenstemming met het arrest van het Hof van Justitie van 19 november 2009, ██████████ *e.a.*, C-402/07 en C-432/07 [EU:C:2009:716]. Verzoekster [omissis] heeft verweerster op 24 juli 2013 een

verzoek gestuurd tot betaling van het vermelde bedrag, dat op 26 juli 2013 door verweerster is ontvangen, binnen de uiterste termijn van 14 dagen. In zijn antwoord van 5 augustus 2013 heeft verweerster de vordering van verzoekster afgewezen met het argument dat de vertraging te wijten was aan buitengewone en onvoorziene omstandigheden. Volgens verzoekster wordt in de mededeling van verweerster niet nader ingegaan op de omstandigheden die hebben geleid tot de vertraging van de vlucht in kwestie, terwijl verweerster krachtens artikel 5, lid 3, van de verordening moet aantonen dat de vertraging het gevolg was van bijzondere omstandigheden.

Verzoekster leidt uit besluit 2007/712/EG van de Raad van 15 oktober 2007 inzake de ondertekening namens de Gemeenschap van het Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (hierna: „Verdrag van Lugano”) af dat de rechter in eerste aanleg bevoegd is voor verzoekster als consument. In artikel 16, lid 1, van dit verdrag is namelijk bepaald dat een consument een rechtsvordering kan instellen in de woonplaats van de contractpartner. Volgens artikel 15, lid 3, is die afdeling van het Verdrag van Lugano van toepassing op vervoerovereenkomsten waarbij voor één enkele prijs zowel vervoer als verblijf worden aangeboden. Verzoekster had niet alleen een vlucht, maar ook verblijf gereserveerd op haar bestemming (het ging om een rondreis).

In zijn beschikking van 1 april 2014 [omissis] heeft de rechter in eerste aanleg de zaak geschorst [omissis] en bepaald dat geen van de partijen recht had op vergoeding van de procedurekosten [omissis], na te hebben geoordeeld dat Denemarken weliswaar lid is van de Europese Unie, maar een speciale status geniet op het gebied van justitiële samenwerking. Volgens overweging 38 van verordening (EG) nr. 861/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen, neemt Denemarken niet deel aan de aanneming van deze verordening, en is deze niet verbindend voor, noch van toepassing in Denemarken. De situatie is vergelijkbaar met verordening (EG) nr. 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure. Voorts neemt Denemarken volgens overweging 21 van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, „overeenkomstig de artikelen 1 en 2 van het Protocol betreffende de positie van Denemarken, gehecht aan het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, niet deel aan de aanneming van deze verordening en [is] deze verordening [omissis] derhalve niet verbindend voor, noch van toepassing in Denemarken”. De rechter is ook niet op de hoogte van een bilaterale overeenkomst tussen Tsjechoslowakije of Tsjechië en Denemarken die zou gelden voor de rechterlijke bevoegdheid in burgerlijke geschillen. De bevoegdheid moet dan ook worden bepaald volgens het Tsjechische recht. Volgens § 37, lid 1, van Zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním (wet nr. 97/1963 inzake internationaal privaatrecht en internationaal procedurerecht) (hierna: „ZMPS”) is de rechterlijke bevoegdheid

van Tsjechoslowaakse rechtbanken in eigendomsgeschillen vastgesteld als hun bevoegdheid is vastgesteld overeenkomstig de Tsjechoslowaakse wetgeving. Verweerster is geen Tsjechische rechtspersoon en heeft geen activa of vestiging in Tsjechië, althans voor zover de rechtbank bekend. Dit betekent dat er geen algemene rechtbank is met bevoegdheid in Tsjechië op grond van de §§ 84 tot en met 86 van Zákon č. 99/1963 Sb, Občanský soudní řád (wet nr. 99/1963 van het Tsjechische wetboek van burgerlijke rechtsvordering) (hierna: „OSŘ”), de bevoegdheid van een rechtbank in Tsjechië niet is vastgesteld of in de zaak facultatief is (§ 87 OSŘ) en evenmin exclusief is (§ 88 OSŘ). In een geval waarin de verweerster geen algemene rechtbank heeft in Tsjechië, hebben de Tsjechische rechtbanken geen bevoegdheid om kennis te nemen van de vordering, wat een van de basisvoorwaarden is voor gerechtelijke procedures, zoals vastgelegd in de eerste zin van §§ 103 en 104, lid 1, OSŘ. Het ontbreken van rechterlijke bevoegdheid vormt een absolute belemmering voor gerechtelijke procedures. Overeenkomstig § 104, lid 1, OSŘ heeft de rechtbank de procedure daarom geschorst na te hebben geoordeeld dat de bevoegdheid van de rechter in eerste aanleg bovendien niet was vastgesteld op grond van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (hierna: „Brussel I-verordening” of „verordening”), ook indien deze verordening later in Denemarken in werking zou treden, **[OR 3]** aangezien de zaak in kwestie een consumentengeschil betreft. Hoewel verzoekster verwijst naar artikel 16, lid 1, van de Brussel I-verordening in afdeling 4 (Bevoegdheid voor door consumenten gesloten overeenkomsten), is die afdeling volgens artikel 15, lid 3, van die verordening niet van toepassing op vervoerovereenkomsten, met uitzondering van gevallen waarin krachtens de overeenkomst voor één enkele prijs zowel vervoer als verblijf worden aangeboden. Zoals uit de aanvraag blijkt, had verzoekster geen contractuele relatie met verweerster, aangezien zij een reisovereenkomst had gesloten met het reisbureau FIRO-tour. De vraag is dan ook of zij over de procesbevoegdheid beschikt om een rechtsvordering in te stellen tegen een vervoerbedrijf waarmee zij geen contractuele relatie had (zij had geen reisovereenkomst met dat bedrijf gesloten). In ieder geval had zij geen overeenkomst met verweerster waarin vervoer en verblijf waren gecombineerd, en de rechter in eerste aanleg is daarom niet bevoegd voor de vordering van verzoekster.

Voor wat betreft het beroep van verzoekster heeft de Městský soud v Praze (rechter voor de stad Praag) in zijn beschikking van 4 augustus 2014 [omissis] het vonnis van de rechter in eerste aanleg bevestigd en geoordeeld dat geen van de partijen recht had op vergoeding van de kosten van de beroepsprocedure. De rechter in tweede aanleg was het niet eens met de conclusies van de rechter in eerste aanleg inzake de geografische reikwijdte van de Brussel I-verordening. De Brussel I-verordening is op 1 juli 2007 bindend geworden voor Denemarken, en de bevoegdheid van de Tsjechische rechtbanken in de zaak in kwestie moest dan ook in overeenstemming daarmee worden beoordeeld. Aangezien de rechtbank van eerste aanleg zijn bevoegdheid echter had beoordeeld in het licht van de Brussel I-verordening, zouden de conclusies kunnen worden herzien. Volgens de

rechter in tweede aanleg had de rechter in eerste aanleg de relevante bepalingen van de Brussel I-verordening juist uitgelegd door vast te stellen dat hierin geen bevoegdheid wordt toegekend aan de Tsjechische rechtbanken. Hij oordeelde dat die bepalingen enkel betrekking hadden op bevoegdheid voor zowel consumentenzaken als overige overeenkomsten wanneer er sprake was van een contractuele relatie tussen de verzoeker en de verweerder. Volgens de rechter in tweede aanleg kon de bevoegdheid van de Tsjechische rechtbanken niet worden vastgesteld op grond van het Verdrag van Lugano van 2007, waarvan de toepasselijkheid was uitgesloten door de toepasselijkheid van de Brussel I-verordening, noch op grond van de bepalingen van de ZMPS, of van verordening nr. 261/2004, waarin geen bepalingen zijn opgenomen inzake procedurerecht. Voor wat betreft het bezwaar van verzoekster dat de rechter in eerste aanleg tijdens de procedure niet heeft gehandeld overeenkomstig de conclusie van de Nejvyšší soud ČR (hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken, Tsjechië) in zijn beschikking van 23 september 2008 [omissis], waarin hij heeft geoordeeld dat er geen internationale bevoegdheid kon worden toegekend op de wijze zoals bepaald in artikel 24 van de Brussel I-verordening, door de aanvraag in te dienen bij verweerder en een uiterste termijn voor een mededeling te stellen, heeft de rechter in tweede aanleg gesteld dat deze tekortkoming tijdens de beroepsprocedure is gecorrigeerd. Het verzoek tot instelling van een rechtsvordering is tegelijkertijd met het besluit tot schorsing van de zaak, bij een in persoon overhandigde brief, aan verweerder betekend overeenkomstig verordening nr. 1393/2007 inzake de betekening van stukken. Aangezien verweerder niet had gereageerd vóór de gestelde beroepstermijn of zelfs op het moment dat de rechter in tweede aanleg zijn beschikking had aangenomen, heeft de rechter in tweede aanleg geoordeeld dat er geen bevoegdheid was toegekend aan de Tsjechische rechtbanken overeenkomstig artikel 24 van de Brussel I-verordening.

Met betrekking tot het cassatieberoep van verzoekster heeft de Nejvyšší soud (hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken) op 15 september 2015 een beschikking vastgesteld [omissis] tot vernietiging van de beschikking van de Městský soud v Praze van 4 augustus 2014 [omissis] en de beschikking van de Obvodní soud pro Prahu 8 van 1 april 2014 [omissis] en is de zaak ter verdere afdoening terugverwezen naar de rechter in eerste aanleg. De hoogste bestuursrechter heeft geoordeeld dat de door de rechter in eerste aanleg gevolgde procedure verweerder de mogelijkheid had ontnomen de bevoegdheid van de Tsjechische rechtbanken vast te stellen op de wijze zoals vastgelegd in artikel 24 van de Brussel I-verordening, dat wil zeggen door de vordering aan verweerder voor te leggen en hem in staat te stellen een mededeling op te stellen, en die rechter had ook geen bezwaar gezien in het ontbreken van bevoegdheid van de rechter waar de zaak aanhangig was gemaakt. De Nejvyšší soud heeft de rechter in eerste aanleg vervolgens opgedragen verweerder te verzoeken om een reactie op de vordering, en enkel indien verweerder niet zou deelnemen aan de procedure, de internationale bevoegdheid te beoordelen op grond van de bepalingen van de Brussel I-verordening. In dit verband heeft de Nejvyšší soud gesteld dat de rechter in eerste aanleg de uitlegging van de vraag of er een rechtsvordering kan worden ingesteld tegen verweerder overeenkomstig de artikelen 5, lid 1, en 15 of 16 van

de Brussel I-verordening moest onderzoeken en indien nodig een prejudiciële vraag moest voorleggen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie.

[OR 4] De rechter in eerste aanleg heeft de vordering naar aanleiding daarvan doen toekomen aan verweerster en een hoorzitting georganiseerd op 13 april 2016. Verweerster heeft echter niet op de vordering gereageerd en de procedure niet bijgewoond, dus de bevoegdheid van de Tsjechische rechtbanken was niet vastgesteld overeenkomstig artikel 24 van de Brussel I-verordening. Daarop heeft de rechter in eerste aanleg een verzoek om een prejudiciële beslissing ingediend bij het Hof van Justitie, zoals hem was opgedragen door de cassatierechter.

[omissis]

Wat betreft de feiten van het geschil heeft verzoekster een overeenkomst gesloten met FIRO-tour a.s., [omissis] gevestigd te [omissis] Praag [omissis], dat voor haar een rondreis heeft georganiseerd met een vlucht. Dit betrof een vervoerovereenkomst, met inbegrip van verblijf. Verzoekster is een staatsburger van Tsjechië; verweerster is een bedrijf dat in Denemarken is gevestigd en zich toelegt op luchtvervoer. Verzoekster beschikte over een geldige reservering voor vlucht nummer PF 132, door verweerster uitgevoerd van Praag naar Keflavik, waarvan het vertrek was gepland op 25 april 2013 om 12.40 uur. De vlucht had echter een vertraging opgelopen van meer dan vier uur na de geplande vertrektijd. Er was geen overeenkomst afgesloten tussen verzoekster en verweerster, hoewel verweerster verzoekster naar Keflavik heeft vervoerd.

De vordering is gebaseerd op Unierecht, dus er is geen nationale wetgeving van belang voor de zaak. Aan de orde is de vraag of een rechtsvordering kan worden ingesteld tegen verweerster, alsmede de daarmee samenhangende vraag betreffende de bevoegdheid van de Tsjechische rechtbanken.

Zoals gesteld door de Nejvyšší soud in zijn beschikking van 15 september 2015 [omissis], is het bij de beoordeling van internationale bevoegdheid van essentieel belang de aandacht toe te spitsen op de vraag of er een contractuele relatie bestond tussen de verzoeker en de verweerder op grond van artikel 5, lid 1, van de Brussel I-verordening, waaraan een autonome uitlegging moet worden gegeven, los van nationaal recht, om te waarborgen dat de tenuitvoerlegging in alle lidstaten op dezelfde wijze geschiedt (arrest van 5 februari 2004, [omissis] C-265/02, [EU:C:2004:77], punt 22), en indien ja, of die relatie kan worden gekwalificeerd als een consumentenrelatie overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van de Brussel I-verordening betreffende de rechterlijke bevoegdheid in zaken die betrekking hebben op door consumenten gesloten overeenkomsten (afdeling 4 van de Brussel I-verordening, artikelen 15 tot en met 17). De voorwaarden voor toepassing van afdeling 4 zijn vastgelegd in artikel 15, op grond waarvan (1) het geschil betrekking moet hebben op overeenkomsten, (2) de overeenkomst moet zijn gesloten door een consument, en (3) het moet gaan om een van de soorten overeenkomsten zoals omschreven in artikel 15. In artikel 16, lid 1 van de Brussel I-verordening **[OR 5]** is vervolgens bepaald dat de rechtsvordering die

door een consument wordt ingesteld tegen de wederpartij bij de overeenkomst, kan worden gebracht hetzij voor de gerechten van de lidstaat op het grondgebied waarvan die contractpartner woonplaats heeft, hetzij voor een gerecht van de plaats waar de consument woonplaats heeft. In dit verband betoogde verzoekster dat artikel 16 van de Brussel I-verordening van toepassing zou moeten zijn op basis van het arrest van het Hof van Justitie inzake de zaak ██████ (arrest van 14 november 2013, ██████ C-478/12, EU:C:2013:735), met het argument dat het begrip „andere partij bij een overeenkomst” ook de partner omvat van een reisorganisator waarmee een consument een overeenkomst heeft afgesloten. In verband daarmee heeft de Nejvyšší soud echter gewezen op twee verschillen in de feitelijke omstandigheden in voornoemd arrest van het Hof van Justitie en in de onderhavige procedure: ten eerste zijn in artikel 16 van de Brussel I-verordening regels vastgelegd voor de vaststelling van bevoegdheid in zaken die betrekking hebben op consumentenovereenkomsten. In artikel 15 van de Brussel I-verordening wordt omschreven welke overeenkomsten vallen onder consumentenovereenkomsten. Wanneer een zaak geen betrekking heeft op een consumentenovereenkomst zoals omschreven in artikel 15 van de Brussel I-verordening, kan artikel 16 van die verordening daarom niet worden toegepast. Aangezien het Hof van Justitie zich in de zaak ██████ niet heeft uitgesproken over deze kwestie, kan op grond van artikel 15 van de Brussel I-verordening niet worden uitgesloten dat de activiteit van een reisorganisator (dat wil zeggen de feitelijke uitvoerder van een overeenkomst die via een reisbureau is afgesloten) onder de bevoegdheid van artikel 15 van de Brussel I-verordening zou vallen, als de levering van een combinatie van vervoer, verblijf en andere diensten – in tegenstelling tot de omstandigheden in de zaak ██████ waarbij het vervoerbedrijf een deel van de dienstverlening uitvoerde en de verzoeker enkel vervoerde (zie artikel 15, lid 3, van de Brussel I-verordening). Ten tweede dient voor ogen te worden gehouden dat de consument in de zaak ██████ een vordering had ingesteld tegen beide rechtspersonen, zowel de tussenpersoon als de reisorganisator zelf. In dit verband heeft het Hof van Justitie een van de grondbeginselen van de Brussel I-verordening benadrukt, namelijk het zoveel mogelijk beperken van parallel lopende processen – naast bescherming van de consument als zwakke partij – in het licht waarvan het Hof in de zaak ██████ heeft afgeleid dat de contractpartner van een marktdeelnemer waarmee een consument een overeenkomst heeft gesloten, ook de wederpartij bij een overeenkomst kan vormen op grond van artikel 16 van de Brussel I-verordening. In de onderhavige zaak heeft verzoekster echter een vordering ingesteld tegen één partij, en daarom kan dit beginsel, dat gold in de zaak ██████ in deze zaak slechts beperkt worden toegepast.

In de beslissingspraktijk van het Hof van Justitie is de aandacht tot dusver nog niet uitgegaan naar de vaststelling van internationale bevoegdheid in een situatie zoals in casu. In relaties tussen een luchtvaartmaatschappij en een consument in situaties waarin luchtvervoer deel uitmaakt van een rondreis, kan niet automatisch uit de Brussel I-verordening worden afgeleid of de bevoegde rechtbanken zich bevinden in de plaats van uitvoering van de verplichting in kwestie op grond van artikel 5, lid 1, onder b), van de Brussel I-verordening, of in de woonplaats van de

consument zoals bepaald in artikel 16, lid 1, van de Brussel I-verordening. De vraag is met andere woorden of de procedure tot schadevergoeding tegen de luchtvaartmaatschappij de eigenschappen heeft van een consumentenrelatie volgens de contractuele hoofdrelatie tussen de verzoeker (consument) en de leverancier van het dienstenpakket, zodat de consument alle vorderingen die uit die relatie kunnen ontstaan, bij één rechtbank kan instellen, of dat, zoals in andere zaken met betrekking tot vervoerovereenkomsten, de bevoegdheidsregel in artikel 5, lid 1, onder b), van de Brussel I-verordening wordt toegepast (plaats van aankomst en vertrek van het vliegtuig, zie arrest van 9 juli 2009, [REDACTED] C-204/08, [EU:C:2009:439]). In bestaande rechtspraak inzake artikel 5, lid 1, van de Brussel I-verordening heeft het Hof van Justitie deze bepaling aldus uitgelegd dat deze met name van toepassing is op situaties waarin sprake is van een rechtstreekse contractuele verplichting die de partijen vrijwillig zijn aangegaan (arrest van 17 juni 1992, [REDACTED] C-26/91, [EU:C:1992:268], punt 17, arrest van 5 februari 2004, [REDACTED] C-265/02, [EU:C:2004:77] en arrest van 17 oktober 2013, OTP Bank, C-519/12, [niet gepubliceerd, EU:C:2013:674]).

Het antwoord op de vraag of passagiers op grond van verordening nr. 261/2004 een rechtsvordering kunnen instellen tegen de verweerster als een aansprakelijke rechtspersoon, is onduidelijk. In artikel 2, onder b), van deze verordening is weliswaar bepaald dat onder „luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert” een luchtvaartmaatschappij wordt verstaan die een vlucht uitvoert of voornemens is een vlucht uit te voeren in het kader van een overeenkomst met een passagier of namens een andere natuurlijke of rechtspersoon die een overeenkomst heeft met die passagier, maar het is niet volledig duidelijk of [OR 6] die rechtspersoon enkel de tussenpersoon voor het luchtvervoer is, of ook de leverancier van een dienstenpakket (reisbureau), die een bredere waaier aan diensten aanbiedt dan enkel het luchtvervoer zelf. De verantwoordelijkheden die voortvloeien uit de levering van een dienstenpakket, komen in het algemeen aan bod in richtlijn 90/314/EEG betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten, op grond waarvan lidstaten de nodige maatregelen moeten treffen om te waarborgen dat de organisator of verkoper van een dienstenpakket die partij is bij een overeenkomst, zijn verplichtingen jegens de consument uit hoofde van die overeenkomst naar behoren nakomt, ongeacht de vraag of die verplichtingen moeten worden nagekomen door de organisator of verkoper, of een andere leverancier van diensten, ook voor wat betreft aansprakelijkheid in geval van schade. Ook rijst er enige twijfel door het feit dat de relatie tussen en de samenloop van vorderingen die voortvloeien uit verordening nr. 261/2004 en uit voornoemde richtlijn, worden geregeld in die verordening wat betreft het recht op terugbetaling of een andere vlucht (artikel 8) of het recht op schadevergoeding (artikel 13), maar niet wat betreft het recht op compensatie (artikel 7). De considerans van verordening nr. 261/2004 impliceert dat de verordening ook kan worden toegepast op het afdwingen van vorderingen inzake luchtvervoer in het geval van een dienstenpakket dat rechtstreeks wordt geboden door de luchtvaartmaatschappij, hoewel niet volledig duidelijk is of uit de formulering van de considerans kan worden afgeleid dat er sprake is van een contractuele relatie op grond van artikel 5, lid 1, of een consumentenrelatie op grond van artikel 15 e.v.

van de Brussel I-verordening tussen de verzoeker (passagier) en de luchtvaartmaatschappij.

[omissis] [details van nationale procedures]